HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

עד שתהא לקיחה והבאה (א)כאחד והא ליכא א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי מכדי פסוקי נינהו ליקרי א"ל משום דמחזי כשיקרא רב משרשיא בריה דרב חייא אמר דלמא אתי לאפקועינהו מתרומה ומעשר: הגדילו לא ישפה כו': היכי דמי מן הגזע והיכי דמי מן השרשין א"ר יוחנן [א]כל שרואה פני חמה זהו מן הגזע ושאינו רואה פני חמה זהו מן השרשין וליחוש דלמא מסקא ארעא שירטון וא"ל תלתא זבינת לי ואית לי ארעא אלא אמר רב נחמן [ב]יקוץ וכן אמר רבי יוחנן יקוץ אמר רב נחמן נקיטינן דקל אין לו גזע סבר רב זביד למימר אין לו גזע לבעל דקל דכיון דלמחפר ולשרש קאי אסוחי מסח דעתיה מתקיף לה רב פפא והא קונה שני אילנות דלמחפר ולמשרש קיימי וקתני דיש לו גזע אלא אמר רב פפא [ג]אין לו גזע לבעל דקל לפי שאין מוציא גזע ולרב זביד קשיא מתניתין דזבין לחמש שנין: קנה שלשה קנה קרקע: וכמה א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן [ד]הרי זה קנה תחתיהן וביניהן וחוצה להן כמלוא

מכדי פסוקי נינהו ליקרי. ואמאי עביד להו כדר' יוסי כמו שמביא מספק כך יהא קורא מספק כאדם שקורא בתורה: **משום דמיחזי כשיקרא.** שהרי בשביל הבאת ביכורים קא קרי ושמא לאו בקרקע שלו גדלו וקא משקר וכתיב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני (תהלים קא) אבל כשקורא בתורה לא מיחזי כשיקרא: **דלמא אתי לאפקועינהו כו'.** מאן דחזי דקרי עלייהו כביכורים ודאים כשיהיו לו ביכורים כאלו לא יפריש מהן תרומה דקסבר ביכורים ודאין הן אי נמי האי גברא גופיה הלכך עבוד בהו היכרא שלא לקרות: **כל שרואה פני חמה.** היינו כל האילן חוץ מן הקרקע: **ושאינו רואה פני חמה.** היינו מתחת לקרקע: **וליחוש זימנין דמסקא כו'.** כיון דאמרת מן הגזע היינו כל שרואה פני החמה ואפילו סמוך לקרקע הרי הוא של בעל האילן וא"כ היכי תקון רבנן מילתא דאתי בה מוכר לידי פסידא והא זימנין שיש לו אילן אחד בתוך שדה של חבירו ואמור רבנן דהיוצא מן הגזע שלו ומסקא ארעא שירטון ותגביה הקרקע עד שיתכסה אילן היוצא מן הגזע מקצתו בקרקע ויראו כשלשה אילנות וכגון שהיה רוחב בין הגזע לאילן כשיעור המפורש לפנינו ויטעון לוקח שיש לו קרקע ויפסיד המוכר דהוי כשלשה אילנות וקנה קרקע והוה להו לרבנן למימר היוצא מן הגזע יחתוך בעל האילן פן יפסיד המוכר: **אמר רב נחמן יקוץ.** מתניתין דקתני היוצא מן הגזע שלו לא שיניחנו כך ויגדל אלא הרי הוא שלו על מנת לקצוץ ולשרוף: **נקטינן.** מרבותינו דקל אין לו גזע. לקמיה מפרש: **אין לו.** היוצא מן הגזע לבעל הדקל דכיון דלחפור ולשרש קאי כשייבש האילן דהא לא קנה קרקע: **אסוחי מסח דעתיה.** בעל הדקל מן העתיד לצאת מן הגזע דסבור הוא שמא ייבש הדקל מהרה ולא יוציא גזע דלא דמי לשאר אילנות שאם יבשו בראשן קוצצן למטה וחוזרין וגדילין שהרי גזען מחליף כדתניא לעיל (דף פ:) אבל דקל מאחר שייבש אין לו תקנה כדתניא לעיל [שם] בדקלים ובארזים חופר ומשרש הלכך מייאש מן היוצא מן הגזע ולא נתכוין לקנותו: **והא הקונה שני אילנות.** דמתני' בכל אילנות מיירי ואפילו בדקלים ואע"ג דלחפור ולשרש קיימי כשימותו דהא אין לו קרקע אפי' הכי קתני מתני' דיש לו גזע: **אלא אמר רב פפא.** לא תיתלי טעמא דאסוח דעתא בחופר ומשרש אלא אין לו גזע לבעל הדקל כדקאמרת ולא מטעמיך: **אלא לפי שאין דרך.** דקל להוציא מן הגזע כלום אלא מלמעלה בראשו גדילים כל ענפיו והלכך עולין לו בחבל כדאמרן בהמוכר את הבית (לעיל דף סט:) ומשום הכי הסיח דעתו ואפי' אי מיקרי ויוצא מן הגזע הרי הוא של בעל הקרקע ומתני' באילנות הרגילין להוציא גזע מיירי ולא בדקל הואיל ולא שכיח להוציא גזע דכל מילתא דלא מסיק לוקח אדעתיה לא קני: **ולרב זביד.** דסבירא ליה דמוציא גזע: **קשיא מתני'.** דבכל אילנות המוציאין גזע מיירי: **דזבין ליה לחמש שנין.** שאף אם ימות יטע אחר במקומו והלכך כיון דמשעבדא ליה ארעא לזמן קבוע לא מסח דעתיה מן הגזע אבל היכא דזבין סתמא שאפילו אם ימות לסוף יום או יומים לעקור ולשרש קאי התם ודאי מסח דעתיה: **תחתיהן.** תחת עיקר האילנות והנופות: **וביניהן.** קרקע מגולה שבין נופות אילן זה לנופות אילן זה: **וחוצה להן.** סביב האילנות (א) מקום שכלין נופותיהן ולחוץ:

כמלוא

בדרך מביא ואינו קורא. תימה הא נראו לקריאה ונדחו והוה לן למימר ירקבו כדא"ר זירא בפרק בתרא דמכות (דף יח: ושם) הפריש ביכורים לפני החג ועבר עליהם החג ירקבו משום דקודם החג הוו חזו לקריאה ואחר החג תו לא חזו וחשיב להו מטעם זה התם אין ראוים לבילה דבילה מעכבת בהן ותירץ רבינו חיים דהכא איירי כגון שהיה בדעתו מתחלה כשבצרן לשגרן ביד אחר דאז יכול לשגרן ביד אחר כאילו לא נראו לקריאה מעולם כדמוכח בירושלמי דביכורים (פ"א) דגרס התם ר' יוחנן וריש לקיש[ב] בשם רבי אושעיא אומרים כשלקטן לשלחן ביד אחר אבל אם לקטן להביאן הוא לא ישלחנו ביד אחר דכל הביכורים שנראו להיתר קריאה אין נתרין אלא בקריאה וקאמר בתר הכי מתניתין פליגא הפריש ביכוריו ומכר שדהו מביא ואינו קורא קיימונה שנתן דעתו למכור משעה ראשונה והא דתנינא יבש אילן או נקצץ מביא ואינו קורא כשייבש משעה ראשונה ולפי זה הפריש ביכורים לפני החג על מנת להביאן לאחר החג לא ירקבו אלא אחר החג מביא ואינו קורא ומה שפירש הקונטרס דבצירה היא הלקיחה אין נראה לרבינו תם דלקיחה לא משמע בצירה אלא לקיחה מתוך הבית ועוד דלא קתני או מת שליח אלא ומת משמע דמת הויא לקיחה והבאה בתרתי ועוד דהכי הוה ליה למיתני בצרן ושגרן ביד שליח או בצרן שליח והוליכן הוא אלא נראה לר"ת דלקיחה שהיא מתוך הבית הויא לקיחה ובצרן אורחא דמילתא נקט שהוא רגיל ללקט מה [ג](שנראה בעיניו) ולא שליח משום דביכורים אין להם שיעור[א]: **עד שתהא לקיחה והבאה באחד.** פ"ה דבצרן שליח והביאן לירושלם קורין בעלים דשלוחו של אדם כמותו ויכול לקרות הנה הבאתי וגו'[ב] ואין נראה שיקראו בעלים[ג] כדמשמע בירושלמי: **מתקיף לה רב פפא והא קונה שני אילנות דלחפור ולשרש קיימי כו'.** פי' הקונטרס דפריך משום דמתניתין לא מפלגא ומיירי אפילו בדקל ותימה דאם כן מאי משני רב פפא לדידיה נמי תקשי ומה שתירץ בקונטרס זהו דוחק ועוד דמפרש דמזבין ליה לחמש שנים שאם ימות תוך כך יטע אחר במקומו הא קתני ואם מתו אין לו קרקע היינו שלא יטע אחר במקומו[ד] דאי לזרוע תחתיו קאמר דאין לו קרקע כשמתו פשיטא דהא אפי' בעודן האילנות חיות קתני דלא קנה קרקע ונראה לרבינו תם (ב) דרב זביד נקט דקל וכל דדמי ליה כגון ארזים ושאר אילנות שכבר נקצצו פעם אחת דתו אי יבשי אין גזען מחליף והשתא פריך ליה רב פפא שפיר דמסתמא מתני' איירי ברוב אילנות דקלים וארזים ושאר אילנות שנקצצו (ג) מרובין מאשר אילנות שלא נקצצו ומשני דמתני' איירי דזבין ליה לחמש שנים ומסתמא לפי שהן נטיעות ואין דרכן למות בה' שנים איירי ולא אסח דעתיה ומיהו אם מתו תוך ה' שנים לא יטע אחרים במקומן ובג' אילנות דקנה קרקע יטע אחרים במקומן עוד מפרש ר"ת לפי שיטת ר"ח דלא גרס במילתיה דרב זביד אין לו גזע לבעל הדקל אלא סבר רב זביד למימר אין לו גזע כלומר אין לו דין גזע דנימא העולה משרשים לבעל הקרקע אלא הכל לבעל הדקל ואפי' העולה מן השרשים כיון דלחפור ולשרש קיימי דכשיבש האילן יקח בעל האילן את השרשין ויחפור וישרש את הכל אסוחי אסח דעתיה בעל הקרקע[ה] ולאו דוקא נקט דקל דהוא הדין שאר אילנות[ו] והיינו טעותא דא"כ אמאי קאמר רב נחמן דקל ומתני' לא קשיא דהא משני ליה בדזבין ליה לה' שנים ובתר חמש שנים הדרי למוכר דלא קיימי השתא לחפור ולשרש[ז] ואין להקשות לכל הפירושים דכיון דלוקח מסתלק מן האילנות לאחר ה' שנים היכי אית ליה העולה מן הגזע שהיא שלו לקוץ כדאמר רב נחמן לקוץ הא אפי' ענפים שבאילן אין יכול לקוץ כדאמרינן בהמקבל (ב"מ קט. ושם) המקבל שדה מחבירו לשנים מועטות אין לו קורות שקמה ואמר אביי שקמה אין לו שבח שקמה יש לו ורבא אמר אפי' שבח שקמה אין לו פי' ענפים שגדלו אחר שקבל שדהו והלכה כרבא דשאני הכא דאם לא היה קוצץ היה לוקח פירות הגדילים ביוצא מן הגזע ולכך כשאומר לו לקוץ משום דחייש דלא לימא תלת זבנת לי הרי הוא של לוקח תחת הפירות ולר"י נראה דסלקא דעתיה דרב פפא דרב זביד ה"ק דוקא דקל אין לו גזע לבעל הדקל דאסוחי אסח דעתיה לפי שכשמתייבש בראשו וקוצצין אותו שוב אין מחליף גזעו דסבור הוא שלא יעלה כלום מן הגזע קודם שיתייבשו אבל שאר אילנות שיכול לקוץ כשיתייבשו בראשן ויחליפו גזע לא מסח דעתיה ומשום הכי פריך ליה רב פפא ממתניתין דקנה ב' אילנות יש לו גזע והא קיימי לחפור ולשרש אפי' שאר אילנות כשמתייבשין בראשן ואע"ג דגזען מחליף אין מועיל לו כלום דאין יכול לקוץ כדי להחליף גזע כדמוכח לקמן (דף פג.) דתניא גבי שני אילנות לפיכך יבש או נקצץ אין לו קרקע משמע נקצץ אע"פ שלא יבש עדיין וראוי להחליף גזע וא"כ מה לי דקל מה לי שאר אילנות כך זה עומד לשרש ולחפור כשייבש בראשו כמו זה ולבסוף מסיק רב זביד מתניתין דזבנה לה' שנים שאם יבש בתוך ה' יקצצו להחליף גזעו ומכר לו האילן בחייו לפיכך לא מסח דעתיה והשתא רב זביד דנקט דקל לאו דוקא דהוא הדין שאר אילנות אלא משום דשאר אילנות לא פסיקא ליה דפעמים יש להם גזע כשמוכרן לה' שנים לקצצן כדי להחליף גזע אבל דקל לא שייך למכרו לה' שנים כדי לקצצו כדי להחליף גזעו דאין גזעו מחליף ומיהו קשה לפי' זה דבקנה ג' אמאי קתני דאם מתו יש לו קרקע ויטע אחר במקומו כיון דמתני' איירי דזבין לה' שנים

שהתנה

עין משפט נר מצוה

נה א מיי' פכ"ד מהל' מכירה הל' ז סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רטז סעיף י:

נו ב מיי' שם טוש"ע שם ס"ט:

נז ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:

נח ד מיי' שם הל' א ב טוש"ע שם סעיף ו:

רבינו גרשום

ולקחת והבאת וצריך שיהא לקיחה והבאה בחד והא ליכא דהא הביאן אחר: ומקשי' ואמאי אינו קורא מכדי פסוקי נינהו. אותו וידוי ליקרי ומה בכך: אמר ליה משום דמחזי כשקרא. דמספיקא היכי מצי למיקרי מן האדמה אשר נתת' לי ה': ורב משרשי' בריה דרב חייא אמר. משום הכי לא מצי למקרי דכי קרי בכי האי גוונא אתי לאפקועינהו מתרומה ומעשר דביכורים לאו בני תרומה ומעשר נינהו: כל שרואה פני החמה. כל שעולה וגדל מן הקלח של עץ מאותו שרואה פני חמה היינו הגזע והוי של בעל האילן וכל שעולה מאותו שאינו רואה פני חמה. שמכוסה מן הקרקע היינו מן השרשים והרי הן כקרקע: והעולה מן הגזע אמאי שלו וליחוש דלמא מסקא ארעא שירטן גרבי ל"א בלע"ז (א) מן הגזע וקלחו כלומר שהגדילו ומיחזו כג' בדי אילנא יאמר הלוקח אלו ג' אילנות זבינת לי ואית לי ארעא: יקוץ. כלומר כשיגדיל מן הגזע יכול בעל הבית לכופו לבעל האילן לקוצצו כדי שלא יחזיק בקרקע: דקל אין לו גזע. שאם מכר דקל לחבירו ויבש אין לו ללוקח בגזעו של דקל כלום. דכיון דלחפור ולשרש קיימי כדאמר לעיל בדקלים ובארזים חופר ומשרש אסוחי מסח דעתי' הלוקח דקסבר דבעל הקרקע שיחפור ויקח השרשים יקח נמי הגזע. אותן שרשים הרואין פני החמה: והא קונה שני אילנות. בתוך של חבירו דלחפור ולשרש קיימי כדקתני מתני' הרי זה לא קנה קרקע וכו' ואם מתו אין לו קרקע ואפי' הכי העולה מן הגזע שלו: אלא אמר רב פפא. הכי תריץ לה אין לו גזע לבעל דקל לפי שאינו מוציא גזע ואינו יכול לכוף לבעל הקרקע לומר לו אל תעקרהו שמא יעלה כלום מן הגזע לפי שאין גזעו מחליף: ולרב זביד. דאמר לעיל אין לו גזע לבעל דקל משום דאסוחי מסח דעתי'. קשי' מתני' דקתני העולה מן הגזע שלו. אלמא הוי דבעל האילן של לוקח: ומשני מתני'. מתוקמא כגון דזבין ליה קרקע של מקום האילנות לחמש שנין שאם מתו רשאי לנטוע אחרים תחתם עד סוף ה' שנים דהשתא בתוך שנים הללו לא מסח דעתי' מיניה ויש לו גזע אבל להיכא דלא זבין להן אלא דקל לחוד אסוחי מסח דעתי' ואין לו גזע: **פיסק'** וכמה. קני מן הקרקע תחתיהן באותו שיעור שהנופות נוטות: וביניהן. בין כל אילן ואילן קנה אותו קרקע כשיעור דמפ' לקמן: וחוצה להן. לחוץ מרוחב הנופות

(א) נראה דל"ל למעלה מן הגזע והקלח: וא"ל תלתא זבינת לי. כלומר לאחר שיגדילו ומחזו וכו'

מסורת הש"ס

(א) נ"ל באחד, ב) לפנינו הגירסא שם, רבי יוסי וריש לקיש, ג) [נ"א שנותן בעין יפה],

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה וחוצה וכו' ממקום שכלין: **(ב)** תוספות ד"ה מתקיף וכו' ונראה לר"ת דלרב זביד: **(ג)** בא"ד שנקצצו שהם מרובין:

מוסף תוספות

א. ואי נמי בצרן דנקט לרבותא נקטיה, דאפי' בצרן הוא ושגרן ביד שליח מן הבית והביאן עד ירושלים ואח"כ לקחן בעל הבית והביאן לעזרה אינו קורא מפני שהלקיחה שלקחן השליח מן הבית עיקר ולא הבצירה. רשב"א. ב. [אבל] כשבצר הוא והוליך השליח וכו' י"ל דגזירת הכתוב שתהא ההולכה והלקיטה בגוף אחד ממש ולא מקצתה ע"י שליח ואע"פ שהוא כמותו. ריטב"א. ג. והלא צריך הוא לומר הנה הבאתי ולא הביא הוא. רמב"ן. ד. ואם באת לדחות וכו' הא דקתני אם מתו אין לו קרקע, כגון שמתו אחר חמש שנים, לא מצית למימר הכי, שאם בפי' התנה עמו שאם מת או ייבש עד חמש שנים, יטע אחר במקומו, א"כ הרי מכלל תנאם, דמחמש שנים ואילך לא יטע אחר במקומו, ומאי קמ"ל תנא דמתני' בהא דקתני ואם מתו אין לו קרקע. רבינו יונה. ה. [ד]מימר אמר בעל הקרקע מי יימר שיוציא הדקל העולה מן השרשין פירות קודם שיבש האילן בראשו ויבא הלוקח ויחפור וישרש, ומשום הכי מסח לדעתיה מיניה ומחיל ליה לגבי לוקח. רבינו יונה. ו. שאע"פ שגזעו מחליף (פ:), אם הוא קצץ אותם כדי שיחליף גזעם, לא יניח לו המוכר לקיימם בקרקע שלו, שהרי כנוטע אילן אחר דמי, [ו]ע"כ לחפור ולשרש קאי. שם. [כיון] שמכרן סתם שלא עמ"נ לקוץ, לא שייר מוכר לנפשיה באילנות. יד רמה. ז. ואם ייבש בראשו אין הלוקח רשאי לחפור ולשרש שהרי לא מכר לו האילן אלא לחמש שנים אפי' אם יהא קיים, הלכך כשיבש בראשו המוכר קוצץ אותו שיחליף גזעו והרי הוא של מוכר. רבינו יונה.